

SUOMEN RAPORTOINTI EU:N KOMISSIOLLE RANNIKKOALUEIDEN YHDENNETTYÄ KÄYTTÖÄ JA HOITOA KOSKEVAN SUOSITUKSEN (2002/413/EY) TOIMEENPANOSTA

SUOMEN TOIMENPITEET

Rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon suosituksen toimeenpanemiseksi Suomi on toteuttanut suosituksen mukaisen arvioinnin ja laatinut arvioinnin tuloksiin perustuen rannikkostrategian laajassa yhteistyössä ministeriöiden, alue- ja sektorihallintoviranomaisten, edunvalvonta- ja muiden järjestöjen kanssa. Arviointivaiheen tulokset ja strategia julkaistaan erillisinä raporteina.

A) KANSALLINEN ARVIOINTI JA SEN TULOKSET

Arvioinnin toteutus

Strategian taustaksi arvioitiin rannikkoalueiden tilaa, toimijoita, lainsäädäntöä ja muita ohjauskeinoja suosituksen III luvun edellyttämällä tavalla. Strategian laadinnassa tarvittavaa yhteistyötä varten perustettu yhteistyöryhmä toimi myös arvioinnin laatimisen tukena. Rannikkoalueen keskeisiä toimijoita ja ohjauskeinoja käsitellään arvioinnissa suosituksen mukaisesti sektoreittain sekä luodaan myös katsaus niiden kehitysnäkymiin. Raportissa kuvataan lisäksi Suomen rannikkoympäristöä ja sen erityispiirteitä kansallisina lähtökohtina strategian laadinnalle.

Arvioinnin lopputulemana tarkastellaan, miten Suomessa käytettävät ohjausvälineet soveltuvat suosituksen periaatteiden ja strategisen lähestymistavan mukaiseen rannikkoalueiden käytön ja hoidon toteuttamiseen ja myös miten niitä jo käytetään suosituksen tarkoittamalla tavalla. Tarkastelu on tiivis arviointi rannikkoa koskevan ohjauksen haasteista sekä siitä, minkä tyyppisiä ohjauskeinoja juuri rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon toteuttamiseksi on käytettävissä. Välineiden lukuisuudesta johtuen ohjauskeinoja ja käytäntöjä on nostettu esiin priorisoidusti ja erityisesti siitä näkökulmasta, minkä tyyppiset lainsäädäntöön perustuvat välineet toimivat yhdensuuntaisesti suosituksen tavoitteisiin nähden.

Suomen rannikon erityispiirteet

Itämeri erityispiirteineen, pohjoinen ilmasto ja maankohoamisilmiö vaikuttavat Suomen rannikkoon ja antavat sen käytön ja hoidon ohjaukselle aivan erilaiset lähtökohdat Atlantin tai Välimeren rannikoihin nähden. Itämeri on matala ja vähäsuolainen murtovesiallas, jossa veden vaihtuvuus ja virtaukset ovat heikkoja. Valuma-alue on neljä kertaa allasta laajempi, ja sillä asuu noin 85 miljoonaa ihmistä, joten maaperän ja jokien aiheuttama kuormitus rasittaa Itämerta erityisen paljon. Valuma-alueen pohjoisosat ovat metsäisiä ja harvaan

asuttuja, eteläosat puolestaan tiheään asuttuja teollisuuden ja maanviljelyn alueita. Talvisin Suomen rannikkoalueet jäätyvät lähes kokonaan, mikä vaikuttaa vesialueen ekosysteemien toimintaan ja asettaa suuria vaatimuksia merenkululle.

Pääosa Suomen maa-alasta on alle 200 metrin korkeudella merenpinnasta, ja koko rannikko on hyvin alavaa jääden alle 100 metrin korkeuteen merenpinnasta. Mannerjäätikön vetäytymisestä alkaneen maankohoamisen johdosta maan pinta kohoaa ja kallistuu siten, että Suomen etelärannikolla nousu on noin 2 millimetriä vuodessa ja Merenkurkun ympäristössä noin 8 millimetriä vuodessa. Maankohoamisen seurauksena rantaviiva siirtyy ulommaksi. Pohjanlahdella satamat ja kaupungit jäävät vähitellen sisämaahan ja rannikkovedet mataloituvat. Kareja, luotoja ja saaria paljastuu merestä, merenlahdet kasvavat umpeen tai kuroutuvat lammiksi ja järviksi, ja kasvillisuusvyöhykkeet kehittyvät sen mukaisesti.

Tyypillistä Suomen rannikolle on rantaviivan vaihtelevuus. Lahdet, niemet ja saaret muodostavat rannikkovyöhykkeen, jonka leveys vaihtelee huomattavasti maan eri osissa. Suomessa on kymmenenneksi eniten meren rantaviivaa maailman kaikista maista, ja peräti 85 % rantaviivasta on saaria. Suomen 90 000 saaresta puolet sijaitsee rannikolla. Vaikka rannikon suora pituus onkin vain noin 1 100 kilometriä, niemet, lahdet ja saaret mukaan luettuna se kasvaa yhteensä noin 46 000 kilometriin. Rannikkovyöhyke on levein Saaristomerellä ja kapein Selkämeren saarettomalla rannikolla.

Suomessa asutus painottuu eteläiseen Suomeen ja myös Länsi-Suomeen erityisesti rannikolle ja vesistöjen varsille. Näille alueille keskittyy myös pääosa elinkeinotoiminnasta ja työpaikoista, Suomen suurimmat kaupungit ja vilkkaimmin liikennöidyt väylät. Suomenlahteen rajautuvalla pääkaupunkiseudulla asuu lähes miljoona asukasta. Rannikkoalueilla on myös suuri maanpuolustuksellinen merkitys.

Suomessa merenkulun ja satamien merkitys on suuri. Suomen ulkomaankaupan kuljetuksista jopa 80 % tapahtuu meriteitse rautatiekuljetusten jäädessä 13 %:iin ja maanteitse tehtävien kuljetusten 7 %:iin. Merikuljetukset Suomen ja ulkomaiden välillä ovat edelleen lisääntyneet ja meriliikenteen skenaarioksi vuodelle 2020 on esitetty 120 miljoonaa tonnia/vuosi, kun se vuonna 2004 oli noin 95 miljoonaa tonnia.

Suomalaisen elämänmuodon erityispiirre on vapaa-ajan asuminen. Vapaa-ajan asuntoja on yhteensä noin 470 000, joista noin viidesosa sijaitsee meren rannikolla ja saarissa. Rannikkokunnissa oli vuonna 2003 yhteensä 104 553 vapaa-ajan asuntoa ja vuosittain rakennetaan satoja uusia vapaa-ajan asuntoja. Asuminen ja etätöy vapaa-ajan asunnoilla lisääntyvät. Vapaa-ajan asumisen ohella veneily, virkistyskalastus, metsästys, luontoharrastus ja matkailu tekevät rannikkoalueesta koko maan kannalta merkittävän virkistyskäyttöalueen.

Vesi- ja ranta-alueiden omistus on Suomessa pääosin yksityistä. Suomen aluevedet ovat yleisiä vesialueita ja kuuluvat valtion omistukseen. Jokamiehenoikeudet kuitenkin mahdollistavat toisen maalla ja vesillä liikkumisen. Tällä on harvaanasutussa ja runsasvesistöisessä maassa tärkeä merkitys.

Aluehallinto ja kulttuuriympäristö

Suomessa on vahva paikallishallinto. Kunnat vastaavat itsenäisesti asukkaidensa palveluiden järjestämisestä ja muun muassa kaavoituksesta. Meren rannikon kunnista suurin osa on pinta-alaltaan ja väestömäärältään pieniä. Samalla kun rannikon isojen kaupunkien ja niitä ympäröivien kuntien väkiluku on kasvanut, yli puolet rannikkokunnista on menettänyt väestöään viime vuosikymmenten aikana. Saaristokunnissa väkiluvun ennakoitaan vähenevän edelleenkin noin 10 % vuoteen 2020 mennessä. Asumis- ja

työmahdollisuuksien ylläpitämiseksi tietyt saaristokunnat ja saaristo-osakunnat ovat oikeutettuja korotettuihin aluepoliittisiin tukiin.

Kuntien muodostamat maakuntien liitot toimivat alueensa aluekehitysviranomaisina ja vastaavat maakuntakaavoituksesta. Rannikkoa käsittäviä maakuntia on Manner-Suomessa yhdeksän; Kymenlaakso, Itä-Uusimaa, Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi.

Rannikon erityispiirre on kaksikielisyys, sillä ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvien enemmistö asuu rannikkoseuduilla. Tämä asettaa haasteita muun muassa palveluiden tarjoamiselle omalla äidinkielellä ja ruotsinkielisen kulttuurin ylläpitämiselle.

Rannikon kulttuuriperintö on vahva. Suotuisten viljely- ja kalastusolosuhteiden, purjehduksen sekä kaupankäynnin ansiosta rannikko vaurastui jo varhain. Hyvien maa- ja vesireittien yhteyteen rakennettiin kivikirkkoja, linnoja, kartanoita, ruukkeja sekä puolustusrakenteita, joita rajan liikkumisen myötä rakensivat vuoroin ruotsalaiset vuoroin venäläiset. Rannikon asutuksen varhainen kehitys loi omaleimaista, luontoon ja elinkeinoihin perustuvaa saaristolaiskulttuuria. Maisema muokkautui pienipiirteisen, monipuolisen maanviljelyn ja karjan laiduntamisen ansiosta avoimeksi sekä kasvillisuus ja eläimistö monimuotoiseksi. Valtakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristökohteista ja maisema-alueista suuri osa sijaitsee rannikolla ja sen jokilaaksoissa. Myös runsas vedenalainen kulttuuriperintö on säilynyt hyvin veden kylmyyden ja vähäisen suolapitoisuuden ansiosta.

Rannikkoympäristön tila

Rannikko on eliöstön monimuotoisuuden kannalta tärkeä elinympäristö. Se tarjoaa useille lajeille pääasiallisen lisääntymisympäristön, mutta myös kasvu-, ruokailu- ja suojapaikan. Lajien levinneisyyden kannalta Itämerelle tyypillinen suolaisuuden vaihtelu on merkittävä tekijä.

Suomen rannikolla on Perämeren pohjukasta Suomenlahden itäisiin osiin ulottuva suojelualueiden ja Natura-alueiden verkosto. Suojeluohjelmista rannikon kannalta merkittävimpiä ovat rantojen- ja lintuvesiensuojeluohjelmat sekä kansallis- ja luonnonpuistojen kehittämisohjelman mukaiset Perämeren, Saaristomerén, Tammisaaren ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistot. EU:n Natura-sääntely luonto- ja lintudirektiivien myötä on tuonut suojeluun mukaan systemaattisen luontotyyppien ja lajien suojelun näkökulman. Meren ja rannikon suojelualue- ja Natura 2000-verkosto on kattava. Sen Natura 2000 -alueista 20 on ilmoitettu Itämeren suojelusopimukselle Itämeren erityissuojelualueiksi eli BSPA-alueiksi.

Suuri osa Suomen rannikkovesistä on alustavasti tunnistettu huomattavien ihmistoiminnan vaikutusten alaiseksi. Arviot ihmistoiminnan vaikutuksista rannikkovesiin täsmentyvät vuosina 2006–2009, jolloin vesien tyypittelyn sekä ekologisen ja kemiallisen tilan arviointimenettelyt valmistuvat.

Veden laatu Suomenlahdella ja huomattavalla osalla Saaristomerén sisäsaaristoa on luokiteltu käyttökelpoisuudeltaan tyydyttäväksi. Muilta osilta Saaristomerén veden laatu on luokiteltu hyväksi, mikä merialueilla osoittaa luonnontilaista suurempaa rehevyyttä. Suurten yhdyskuntien ja teollisuuspaikkakuntien edustoilla on rannikkovesissä on paljon tyydyttävän, mutta myös välttävän käyttökelpoisuuden alueita. Selkä- ja Perämerén rannikolla tyydyttäväksi tai tätä huonommaksi luokitellut vesialueet ovat pinta-alaltaan vähäisempiä kuin Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Hyvän luokan alue Selkä- ja Perämerén rannikon läheisimmillä vesillä on kapeahko. Uloimpien osien veden laatu on luokiteltu erinomaiseksi.

Rannikkoalueiden käytön ja hoidon ohjauksen haasteita

Rannikkovesien tila heikkenee

Suojelutoimista huolimatta rannikkovesien tila on kehittynyt huonompaan suuntaan. Pisimmälle rehevöityminen on edennyt Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Liiallisesta ravinnekuormituksesta johtuva vesien rehevöityminen on ongelma, jonka hallinta on elintärkeätä muun muassa rannikon ekosysteemeille, kalastukselle ja virkistäytymiselle. Vaikka ravinteiden ja haitallisten aineiden päästöjä on saatu kansallisin ja kansainvälisin toimin vähenemään, rannikkovedet ja koko Itämeri elpyvät hitaasti pitkään kestäneen kuormituksen vuoksi.

Rannikkoalueen käyttö kasvaa

Rannikkoalueen käyttö kasvaa ja muuttaa muotoaan. Luonnonvarojen hyödyntämiseen perustuvien elinkeinojen harjoittamistapojen muutokset, rannan ottaminen asuin-, teollisuus- ja satamakäyttöön kasvavilla kaupunkiseuduilla sekä rannan muuttaminen ruoppaamalla ja rakentamalla ovat esimerkkejä rannikon kasvavasta käytöstä. Tämän kaltaisilla maankäyttöön liittyvillä muutoksilla on suuri vaikutus rannikon maisemaan, luonnon monimuotoisuuteen ja myös virkistyskäyttöön.

Elinkeinojen harjoittamismahdollisuudet kapenevat

Perinteisten elinkeinojen harjoittamismahdollisuuksien kaventuminen luo haasteita syrjäisten rannikkoalueiden sosiaaliselle ja taloudelliselle kestäväydelle sekä niiden omaleimaisen kulttuuriperinnön säilymiselle ja kehittymiselle. Rannikon kasvavien taajamien ja tiiviin loma-asutuksen alueilla myös luonnon virkistyskäytön tarpeista on syytä huolehtia.

Ilmastomuutoksen vaikutuksiin tulee varautua

Ilmastomuutoksen vaikutukset tulevat oletettavasti selkeästi esiin juuri rannikkoalueilla. Vaikutusten selvittäminen ja niihin varautuminen on välttämätöntä. Ilmastomuutoksen odotetaan Suomessa nostavan keskimääräistä lämpötilaa, lisäävän sateisuutta etenkin talvisin lisäävän ilmastollisten ääri-ilmiöiden voimakkuutta ja esiintymistiheyttä. Rannikkoalueilla tämä merkinnee lisääntyntä tulvariskiä, myrskyisyyden kasvua, jääpeitteen ohenemista sekä meriveden lämpötilan ja merenpinnan nousua. Poikkeuksellisilla tilanteilla on selvä vaikutus myös vesistöjen kuormitukseen ja sitä kautta Itämeren tilaan. Jo pienet tulvat lisäävät muun muassa peltojen kiintoaineshuuhtoumia. Lisäksi tulvat aiheuttavat riskejä erilaisten kemikaalien ja vaarallisten aineiden huuhtoutumiseen.

Meriliikenteen onnettomuusriskit lisääntyvät

Lisääntyvän meriliikenteen ympäristövaikutukset ja onnettomuusriskien kasvu ovat todellisia uhkia rannikkoympäristölle ja koko Itämerelle. Esimerkiksi öljykuljetusten määrä Suomenlahdella on viime vuosina ollut voimakkaassa kasvussa. Myös puutteelliset tiedot ympäristölle ja ihmiselle haitallisten aineiden ominaisuuksista ja mahdollisesta esiintymisestä ympäristössä pakottavat ennakoivien toimien sijasta reagoimaan esiin tuleviin ongelmiin.

Meri- ja rannikkoalueiden ympäristöongelmat ovat rajat ylittäviä

Rannikkoalueiden ympäristön tilan ongelmat, rehevöityminen, merialueen kasvavasta käytöstä aiheutuvat riskit ja ilmastomuutoksen vaikutuksiin varautumisen tarve ovat yhteisiä haasteita Itämeren rannikkoalueella. Tämän vuoksi kansainvälisellä ja EU-tason yhteistyöllä on Suomen omien toimien ohella suuri merkitys. Rajat ylittävät ympäristöongelmat, kuten lähialueiden jätevesipäästöt, muodostavat selvän uhan paitsi Suomen myös naapurimaiden rannikkoympäristölle.

Tietoa ei ole riittävästi käytettävissä

Jotta rannikkoalueiden käyttöä ja hoitoa voidaan pitkällä tähtäimellä parantaa, sitä kohtaavat tulevaisuuden uhat on tärkeää tunnistaa. Tähän tarvitaan tutkimusta ja kehitystyötä. Toimien suunnittelussa ympäristön tarpeiden huomioon ottaminen edellyttää riittäviä ja luotettavia tietoja ekosysteemien toiminnasta ja toimenpiteiden vaikutuksista. Rannikkoa koskevan, eri lähteissä olevan tiedon saatavuuteen ja yhtenäisyyteen liittyy selkeitä kehittämistarpeita, samoin tutkimuksen ja tutkimustiedon soveltamiseen. Luotettava, havainnollinen ja saatavilla oleva tieto on välttämätöntä myös osallistumiselle.

Eri toimijoiden yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa on kehitettävää

Rannikkoalueen käytön yhteensovittamisen ja suunnitelmallisuuden parantaminen on tärkeää, sillä se säästää resursseja ja tehostaa toimenpiteiden vaikuttavuutta. Vaikka Suomen olemassa olevat hallintorakenteet ja toimintatavat sinänsä soveltuvat yhdenmukaisen käytön ja hoidon toteuttamisessa, on muun muassa toimien johdonmukaistamisessa ja eri viranomaistoimintojen yhteistyössä edelleen kehitettävää. Hyvistä ohjauskeinoista huolimatta rannikkoympäristön tila ja tulevaisuuden haasteet antavat aihetta lähemmälle tarkastelulle.

B) KANSALLINEN RANNIKKOSTRATEGIA

Strategian maantieteellinen alue

Strategia kattaa Suomen koko meren rannikkoalueen Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Ahvenanmaa on osallistunut strategian valmistelutyöhön, mutta itsehallinnollisena alueena tekee omat päätelmänsä rannikkoalueidensa käyttöä ja hoitoa koskien. Rannikkoalueella tarkoitetaan strategiassa meri- ja maa-alueita rantaviivan molemmin puolin sekä saaristoa. Aluetta ei ole rajattu tiukasti, vaan alueen laajuus merelle tai maalle päin vaihtelee kulloinkin tarkasteltavan aiheen mukaan.

Strategian laadintaprosessi

Strategia on laadittu yhdenmukaisen käytön ja hoidon suosituksessa annetuista lähtökohdista käsin sekä Suomen rannikkoalueen omat erityispiirteet ja oikeudelliset-hallinnolliset olosuhteet huomioon ottaen. Ympäristöministeriön työtä varten asettama laajapohjainen yhteistyöryhmä on ohjannut strategian laadintaa koko työn ajan. Strategian laatimisen tukena ovat toimineet arvioinnista saadut tiedot sekä rannikkokaupungeissa Oulussa, Kotkassa, Turussa ja Vaasassa järjestetyt sidosryhmäseminaarit. Sidoryhmäseminaareissa kunkin alueen keskeisillä toimijoilla on ollut mahdollisuus keskustella ja esittää suoraan näkemyksiä, tavoitteita ja tarvittavia toimenpiteitä strategian laatimisen pohjaksi.

Rannikkoalueen käytön ja hoidon arviointiraportti on ollut luettavissa ympäristöhallinnon internet-sivuilla osoitteessa www.ymparisto.fi, jonka kautta yleisöllä on ollut mahdollisuus tutustua työn lähtökohtiin ja saada tietoja strategian valmistelusta. Internet-sivuilla on ollut erikseen nähtävillä yhteistyöryhmän kokoonpano ja sen kokousten muistiot, tiedot strategian valmistelusta sekä muistiot sidoryhmäseminaarien ja keskeisten asiantuntijatapaamisten ohjelmista ja sisällöistä. Valmistelusta on tiedotettu myös ruotsin kielellä. Asiasta on mainituilla sivuilla ja ympäristöhallinnon koulutustilaisuuksissa tiedotettu avoimesti ja annettu mahdollisuus ottaa yhteyttä strategian laatijoihin mielipiteiden esittämistä varten.

Strategian toimeenpano ja seuranta

Strategiassa esitetyt ohjauskeinot perustuvat pitkälti jo olemassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön ja ohjaukseen sekä näiden käyttöön toisiaan täydentävästi ja tukevasti.

Strategia esittää myös suositusluontoisesti eräitä uusia menettelytapoja ja kehittämistarpeita eri

hallinnonaloilla huomioon otettavaksi ja sovellettavaksi. Merkittävimpiä näistä ovat alueellisten rannikkostrategioiden ja toimenpideohjelmien laatiminen, rannikkoa koskevien elinkeinostrategioiden laatiminen, viranomaisten yhteistyötarpeiden ja tietojen yhdenmukaistamistarpeiden esiintuominen rannikkoalueiden osalta, tarvittavan tutkimustiedon korostaminen, rannikkoalueiden esiintuominen vesiensuojelua koskevien ohjauskeinojen toteuttamisessa ja Itämeren alueen nostaminen rannikkoalueiden yhdenmukaisen käytön ja hoidon edelläkävijäksi.

C) TIIVISTELMÄ STRATEGIASSA EHDOTETUISTA TOIMENPITEISTÄ

Suomessa on käytettävissä useita rannikkoalueiden yhdenmukaisen käytön ja hoidon kehittämiseen soveltuvia ohjauskeinoja ja käytäntöjä. Rannikkostrategiassa esitetyt keinot pohjautuvatkin pitkälti olemassa olevaan ja suosituksen lähtökohtiin soveltuvaan kansalliseen ohjaukseen. Keinoja ja menetelmiä pyritään strategiassa hyödyntämään Suomen rannikkoalueiden erityyppisten vaatimusten sekä johdonmukaisen ja osallistavan ohjauksen näkökulmasta parhaimmalla tavalla.

Strategian laadinnalla on pyritty tuomaan lisäarvoa jo olemassa olevalle ohjaukselle ja kehittämään sitä integroivampaan ja suosituksen periaatteita toteuttavaan suuntaan. Erityisesti huomion kiinnittäminen rannikkoalueeseen meren ja maan vuorovaikutukseen perustuvana erityislaatuisena kokonaisuutena sekä yhdenmukaisen, vuorovaikutusta ja osallistumista edistävien toimintatapojen kehittäminen juuri rannikkoaluetta koskien toteuttavat tätä tavoitetta. Strategiassa esitetyt menettelyt ovat näin ollen pikemminkin laaja-alaisia ja yhteensovittavia kuin tiettyjä hallinnonaloja koskevia.

Tarkoituksena on auttaa kehittämään rannikkoalueen elinvoimaisuutta siten, että edellytykset asumiselle, työnteolle, elinkeinotoiminnalle sekä virkistyskäytölle olisivat hyvät. Strategialla pyritään parantamaan rannikkoympäristön tilaa ja tiedon saatavuutta sekä toimimaan näiden edistämiseksi kansainvälisesti.

Suomen kansallisessa rannikkostrategiassa asetetaan tavoitteita ja suositusluontoisia toimenpiteitä rannikkoalueiden käytön ja hoidon kehittämiseksi kuudella kehittämisalueella: 1. Rannikonäkökulman vahvistaminen, 2. Rannikkoalueen elinvoimaisuuden vahvistaminen, 3. Rannikkoympäristön tilan parantaminen, 4. Virkistysmahdollisuuksien kehittäminen, 5. Tiedon saatavuuden parantaminen ja 6. Itämeren alueen yhteistyön vahvistaminen.

1. Rannikonäkökulman vahvistaminen

Tavoitteet

- Rannikkoalue erityispiirteineen tunnistetaan omaksi kokonaisuudekseen.
- Käyttö ja hoito on pitkäjänteistä, tavoitteellista ja kokonaisvaltaista.
- Eri toimijat ovat sitoutuneita ja motivoituneita yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Keinot

Koska olosuhteet Suomen rannikkoalueilla vaihtelevat huomattavasti, rannikkostrategiassa korostetaan alueellisten toimenpiteiden merkitystä. Alueellisia toimijoita kehoitetaan laatimaan kansallista strategiaa toteuttava alueellinen strategia ja sen mukainen toimenpideohjelma. Jotta rannikkoaluetta voitaisiin myös alueiden käytön ohjauksessa käsitellä kokonaisvaltaisemmin, valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita tarkistettaessa

tullaan arvioimaan, miten tavoitteet vastaavat rannikkoalueen yhdenmisen käytön ja hoidon edellytyksiä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisen yhteydessä rannikkoalueen yhdenmety tarkastelutapa voidaan tarpeelliseksi katsottavassa määrin välittää maakuntien ja kuntien alueiden käytön suunnitteluun. Myös ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen pyritään liittämään osaksi viranomaistoiminnan suunnittelua rannikkoalueilla. Tämä toteutetaan muun muassa selvittämällä rannikkoalueita kohtaavat sopeutumistarpeet, määrittelemällä niiden mukaisia toimenpiteitä ja seuraamalla ilmastonmuutokseen liittyvää tieteellistä kehitystä.

2. Rannikkoalueen elinvoimaisuuden vahvistaminen

Tavoitteet

- Rannikkoalue tarjoaa hyvät edellytykset asumiselle ja toimeentulolle.
- Rannikkoalueella on monipuolista elinkeinotoimintaa.

Keinot

Lähtökohtana on vahvistaa rannikkoalueen elinvoimaisuutta, asumista ja taloudellista toimintaa rannikon ja saariston omia vetovoimatekijöitä ja erityispiirteitä hyödyntäen. Tavoitteen saavuttamiseksi laaditaan alueelliset elinkeinostrategiat, edistetään yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien verkostoitumista sekä korostetaan innovatiivista kehittämistoimintaa ja ekosysteemilähestymistavan periaatteita rannikon luonnonvarojen kestävä käytön turvaamiseksi. Maa-, meri- ja tietoliikenneyhteyksiä kehittämällä parannetaan rannikkoalueen saavutettavuutta ja tuetaan alueen asumisen ja elinkeinotoiminnan jatkuvuutta.

3. Rannikkoympäristön tilan parantaminen

Tavoitteet

- Rannikkovesien tila on hyvä.
- Rannikkoluonto on monimuotoinen.
- Rannikkoalueen kulttuuriympäristön ja maiseman erityispiirteet säilyvät.

Keinot

Suomen Itämeren suojeluohjelman toteuttaminen on keskeisessä asemassa, mutta myös vesiensuojelun tavoiteohjelma sekä vesienhoidon suunnittelu ovat tärkeitä ja ajankohtaisia välineitä rannikkovesien laadun parantamiseksi. Arvokkaiden luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi rannikkoalueella toteutetaan vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden inventointi vuonna 2004 alkaneen VELMU-ohjelman puitteissa. Strategiassa esitetään myös muita toimia rannikkoluonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi sekä saariston kulttuuriympäristön ja maiseman arvojen huomioonottamiseksi.

4. Virkistysmahdollisuuksien kehittäminen

Tavoitteet

- Rannikkoalueella on monipuoliset ja riittävät virkistysmahdollisuudet.

Keinot

Lähtökohtana on hyödyntää luonnon virkistyskäytön mahdollisuuksia monipuolisesti. Virkistysalueiden määrän ja sijainnin ohella huomiota tulisi kiinnittää olemassa olevien virkistysmahdollisuuksien tehokkaaseen hyödyntämiseen ja niiden palvelujen tasoon. Tämän toteuttamiseksi arvioidaan rannikkoalueen virkistykseen varattujen alueiden

määrää, laatua ja saavutettavuutta sekä virkistyskäyttöön liittyvää kysyntää ja tarpeita. Rannikkoalueilla pyritään lisäksi entistä paremmin huolehtimaan virkistystarpeiden tasapainoisesta yhteensovittamisesta muuhun alueiden käyttöön. Strategiassa nostetaan esille erityisesti luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi laadittu toimintaohjelma, virkistyskäytön toimijoiden vastuiden selkiyttäminen sekä rannikkoalueen virkistysmahdollisuuksien kehittäminen. Jokamiehenoikeuksien turvaaminen edellyttää, että luonnon virkistyskäytön suurin kysyntäpaine ohjataan virkistysalueille ja reiteille, joilla on turvattu riittävä luonnonhoito ja oheispalvelut.

5. Tiedon saatavuuden parantaminen

Tavoitteet

- Rannikkoaluetta koskevien ratkaisujen perustana on saatavilla luotettavaa tietoa.
- Rannikkoalueen käyttäjät tuntevat rannikon erityisolot ja osaavat ottaa ne toiminnassaan huomioon.

Keinot

Rannikon ekosysteemien hoidon ja hyödyntämisen sekä luonnonvarojen käytön on tärkeää perustua tutkittuun tietoon ekosysteemien toiminnasta sekä ympäristön tilan seurantaan. Tiedon avulla rannikkoalueen käyttöä ja hoitoa voidaan ohjata haluttuun suuntaan sekä parantaa valmiuksia reagoida joustavasti yllättäviin tilanteisiin. Tiedon saatavuuden ja yhteensopivuuden lisäämiseen pyritään mm. paikkatietoa kehittämällä. Rannikkoalueiden tilan seurannan kehittämiseksi on tärkeää selvittää rannikoilla tehtävän seurannan nykytila, sen kohteet ja laajuus. Strategiassa kiinnitetään huomiota päätöksenteon ja suunnittelun avoimuuteen ja toiminnan perustana olevan tiedon jakamiseen ymmärrettävässä muodossa. Jotta tutkimusta voidaan ohjata vastaamaan rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon monitieteisiä tarpeita, on tärkeää tunnistaa ja selvittää olemassa olevan tiedon keskeiset puutteet. Strategiassa pyritään lisäksi korostamaan rannikkoalueiden ympäristötietoisuuden parantamista läpäisevästi osana kasvatusta ja koulutusta.

6. Itämeren alueen yhteistyön vahvistaminen

Tavoitteet

- Itämeren alue on rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon edelläkävijä.

Keinot

Itämeren rannikkoalueita koskettavat monet yhteiset haasteet, kuten meren pilaantuminen ja rehevöityminen, luonnonkatastrofit ja öljyonnettomuudet. Itämeren luonnonvarojen hyödyntäminen ja merialueen käyttö aiheuttavat niin ikään vaikutuksia koko Itämeren alueella. Rannikkoalueiden kestävästä käytöstä koskevan yhteisen näkemyksen muodostamiseksi ja siihen liittyvän sääntelyn kehittämiseksi Itämeren alueella tarvitaan yhteistyötä ja vuoropuhelua EY:n toimielinten, Itämeren alueen kansainvälisten toimijoiden, muiden Itämeren rannikkovaltioiden ja niiden keskeisten sidosryhmien kesken. Tärkeää on, että Itämeren rannikkovaltiot tunnistavat meren tilan merkityksen koko Itämeren alueen kilpailukyvyille. Tavoitteen saavuttamiseksi strategiassa kehoitetaan rannikkovaltioita entistä tiiviimmässä yhteistyössä parantamaan Itämeren tilaa ja kehittämään sen rannikkoalueiden kestävästä käytöstä. Esiin nostetaan vahvasti myös Helcomin Baltic Sea Action Plan. Kestävän käytön ja hoidon yhteistyö lähialueilla sekä kansainvälinen tutkimusyhteistyö nähdään strategiassa tärkeinä rannikkoalueiden kannalta.

D) KANSALLISEN RANNIKKOSTRATEGIAN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Strategian yleiset vaikutukset

Strategian tavoitteet ja toimenpiteet on määritelty rannikkoympäristön reunaehtoja kunnioittaen. Strategiassa esitetään myös nimenomaisia toimenpiteitä rannikkoympäristön tilan parantamiseksi. Strategian toteutumisen ympäristövaikutukset oletetaan tästä syystä yleisesti positiivisiksi. Lisääntyvän verkostoitumisen, yhteistyön ja rannikkoelinkeinojen strategisen kehittämisen oletetaan aiheuttavan positiivisia taloudellisia vaikutuksia rannikkoalueella. Rannikkoalueen sosiaalinen kestävyys paranee muun muassa elinvoimaisuuden kehittymisen, virkistysmahdollisuuksien parantumisen ja osallistumismahdollisuuksien korostumisen myötä. Rannikon käytöstä aiheutuvien haitallisten vaikutusten oletetaan strategian toteutuessa korjautuvan pitkällä tähtäimellä muun muassa ekosysteemilähestymistavan vahvistumisen myötä. Mikäli strategia jää keskeisiltä osiltaan toteutumatta, yhdennetyn käytön ja hoidon periaatteiden omaksuminen rannikkoalueilla viivästyy.

Strategian toteuttamisen ympäristövaikutukset kehittämisalueittain

Rannikonäkökulman vahvistaminen

Yhteistyössä eri toimijoiden kesken laadittavat alueelliset rannikkostrategiat ja toimenpideohjelmat kuten myös alueiden käytön suunnittelu osallistumismahdollisuuksineen lisäävät tietoa rannikon tilasta ja toimenpiteiden vaikutuksista. Yhteistyö ja osallistuminen myös lisäävät sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja niiden toteuttamiseen. Tämän kaltaisen kokonaisvaltaisen suunnittelun ympäristövaikutukset ovat pitkällä tähtäimellä positiivisia. Varautumalla ennalta ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin vähennetään mahdollisia ympäristövahinkoja ja pitkällä tähtäimellä säästetään myös taloudellisia resursseja.

Rannikkoalueen elinvoimaisuuden vahvistaminen

Kehittämisalueen keskeisenä tavoitteena on edistää rannikkoalueen taloudellista toimintaa, joka suunnitelmallisuuden kasvun myötä voidaan paremmin sovittaa rannikkoympäristön vaatimuksiin. Elämisen edellytysten vahvistuminen edistää osaltaan myös rannikon perinteisten elinkeinojen harjoittamiseen liittyvien kulttuuriympäristöjen säilymistä. Rannikkostrategia liittyy ekosysteemilähestymistavan periaatteita ja toimintatapoja elinkeinojen harjoittamiseen, mikä pitkällä tähtäimellä on myös taloudellisesti järkevää.

Rannikkoympäristön tilan parantaminen

Strategian ehdotuksilla on yleisesti myönteinen vaikutus rannikkoympäristön tilaan. Toimenpiteet liittyvät korostetusti rehevöitymisen vähentämiseen, koska sitä pidetään keskeisimpänä ongelmana rannikkovesille. Itämeren ja rannikkovesien kuormitus vähenee tehokkaamman maankäytön, vesiensuojelun ja maatalouden ympäristötukijärjestelmän johdosta. Itämeren suojele- ja toimenpideohjelman sekä vesiensuojelun tavoiteohjelman ympäristövaikutukset on tarkemmin arvioitu kyseisten ohjelmien laatimisen yhteydessä. Tiedon lisääntyminen parantaa mahdollisuuksia luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseen ja säilyttämiseen sekä maisemien ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Varautuminen ennalta ympäristöonnettomuuksiin vähentää rannikkoluonnon kannalta tuhoisien onnettomuuksien riskejä ja parantaa toimintavalmiuksia onnettomuustilanteissa.

Virkistysmahdollisuuksien kehittäminen

Strategiassa virkistysmahdollisuuksia pyritään kehittämään kestävästi ja rannikon luonnonoloja kunnioittaen. Virkistyskäytön tarpeiden ja kysynnän selvittäminen auttaa määrittämään virkistysmahdollisuuksien riittävyyttä rannikkoalueella ja kehittämään virkistysmahdollisuuksia. Toimijoiden vastuuden selkiyttäminen tehostaa toimenpiteitä ja säästää resursseja. Virkistyskäyttötarpeiden lisääntyminen voi aiheuttaa paineita suunnata käyttöä luonnonarvoiltaan tärkeille alueille. Virkistyskäytön lisääntyessä käytön sopeutuminen ympäristöön turvataan muun muassa virkistysalueiden luonnonhoitoa ja ympäristötietoisuutta parantamalla. Erityisesti kasvualueilla huomion kiinnittäminen virkistysmahdollisuuksien riittävyyteen lisää asukkaiden viihtyvyyttä.

Tiedon saatavuuden parantaminen

Parantamalla tiedon puutteita, saatavuutta, sovellettavuutta ja seurantaan biodiversiteetin säilyttämismahdollisuudet sekä tietoisuus rannikon luonnonoloista paranevat. Viranomaisen yhteisen tietopohjan vahvistuminen edistävät viranomaisen välistä vuorovaikutusta sekä tietojen yhteentoimivuutta. Rannikkoalueen kestävä käytön ja sitä koskevan tuntemuksen lisäämisellä koulutuksessa ja kasvatuksessa nähdään olevan tärkeä ja positiivinen käyttäytymistä ohjaava vaikutus. Parempi tietopohja tehostaa osallistumista ja parantaa päätöksenteon laatua. Rannikkoalueen yhdenmisen käytön ja hoidon strategian seuranta tehostaa koko strategian vaikuttavuutta sekä auttaa ohjaamaan toimintaa rannikon tilan kannalta edullisempaan suuntaan.

Itämeren alueen yhteistyön vahvistaminen

Rannikkoalueiden käytön ja hoidon yhteistyön lisääntyminen Itämeren rannikkovaltioiden välillä parantaa rannikkoalueisiin liittyvää tiedonvaihtoa, lisää tietoa Itämeren tilasta ja auttaa suuntaamaan Itämeren ympäristönsuojelutoimia. Yhteistyö tulee parantamaan vesien ja rannikkoympäristön tilaa. Itämeren alueen kehittyminen ja sen kilpailukyky vahvistuminen johtanee kuitenkin myös ympäristön kannalta haitallisiin vaikutuksiin, kuten liikenteen, Itämeren luonnonvarojen hyödyntämisen ja rannikkoalueen käytön kasvuun. Näitä vaikutuksia pyritään hallitsemaan yhdenmista käyttöä ja hoitoa kehittämällä sekä huolehtimalla kansainvälisistä velvoitteista ja kehittämistyöstä Itämeren tilaan liittyen.

E) RANNIKKON VAIKUTTAVAN YHTEISÖN LAINSÄÄDÄNNÖN JA POLTIKKOJEN TOIMEENPANO SUOMESSA

Suomessa yhteisön lainsäädäntö pannaan toimeen kansallisen lainsäädännön avulla varsin tehokkaasti.

LIITTEET:

Suomen rannikkostrategia

Suomen rannikkostrategia, Arviointiosa